

# 'Wij brengen mensen weer thuis in de samenleving'

De roep om langere straffen en hardere aanpak van criminelen klinkt almaar luider. Wie de persoon achter de overtreding is, verdwijnt daarmee steeds meer buiten beeld. Maar bij het justitiepastaat is de aandacht voor de wetsovertreder zelf onverminderd aanwezig.

Het Centrum voor Interculturele Theologie, Interreligieuze Dialoog, Missiologie en Oecumenica (IIMO) van de Universiteit van Utrecht belegt een symposium over het thema 'Schuld en boete'. Drs. Jan Eerbeek, hoofd van de protestantse geestelijke verzorging van Justitie, is een van de sprekers. Eerbeek is positief over de toegenomen aandacht voor slachtoffers en de persoonsgerichte aanpak van gedetineerden.

*'Schuld en boete' is het thema van de studiemiddag, naar de titel van het boek van Dostojevski. Wat wordt de insteek van uw lezing?*

"Een misdadiger is meer dan zijn delict. Dat is ook de titel van een boek dat ik heb geschreven. Daarmee wil ik niets afdoen aan de ernst van het menselijke kunnen aandoen. Maar in de benadering van gevangenen is het

belangrijk om dat onderscheid te maken. De misdaden worden afgewezen, maar de mens blijft aanvaard. Het hangt bij mij ook samen met het christelijk geloof, het besef van God die met open armen op ons staat te wachten, wat we ook gedaan hebben. Als predikant probeer ik die aanvaarding bij gedetineerden door te laten dringen. Het biedt ruim-

**Sommige daders zijn vroeger slachtoffer geweest. Misdaad is een complex fenomeen**

te om op zich af te laten komen wat ze gedaan hebben. En daar verantwoordelijkheid voor te nemen. Er zit namelijk vaak nogal wat in de weg bij zo'n bewoordingingsproces. Bij zware delicten verdringen de daders vaak

wat ze gedaan hebben. Sommige daders zijn vroeger slachtoffer geweest. Misdaad is een complex fenomeen, dat laat het boek van Dostojevski met de gelijknamige titel ook zien."

*Het beleid van staatssecretaris Teeven is erop gericht meer ruimte te geven voor slachtoffers, ook in het strafproces.*

"Ik vind dat een goede ontwikkeling. Veel gedetineerden zijn zich niet bewust van wat ze aarichten. Een goed voorbeeld is iemand die dertig jaar geleden bij mij in een gespreksgroep zat. Hij heeft een boek geschreven

over de verandering die hij maakte, het heet *Capone en King*. Daarin beschrijft hij dat hij geen idee had wat hij als overvaller de mensen aandede als hij met een ongeladen wapen een kantoor binnenliep. Het ontbrak hem aan inlevingsvermogen. Hij kon niet schieten, maar dat wisten zij natuurlijk niet. Pas later, in een therapie, werd hij zich ten volle bewust van de angst die mensen hadden."

*Komt er door de bezuinigingen ook minder ruimte voor geestelijke verzorging in gevangenis?*

"Ik zie juist een omgekeerde ontwikkeling. Een goed initiatief van de laatste jaren is het programma Modernisering Gevangeniswezen van Justitie, gestart in 2008. Daarin staat een zogeheten persoonsgerichte aanpak centraal. Gedetineerden kunnen hun strafuitzitten in de buurt van hun toekomstige woonplaats, en

er is veel aandacht is voor zaken die een terugval in de criminaliteit bestrijden. En ze worden begeleid om een nieuwe levensweg te zoeken. Daarin geeft Justitie de Dienst Geestelijke Verzorging een grote rol."

*Wat houdt dat praktisch in?*

"Met alle zeven levensbeschouwelijke denominaties samen ontwikkelen we bijvoorbeeld op dit moment een 'levensschool': dat is een serie van twaalf bijeenkomsten in drie maanden tijd, waarin gevangenen samen met twee geestelijk verzorgers praten over de toekomst en hoe ze die gaan vormgeven. Aan het einde van die periode krijgen de deelnemers een certificaat. De gesprekken zijn vertrouwelijk, er komt niets naar buiten. Soms hoor ik achteraf dat deze 'levensschool' inderdaad iets heeft veranderd. Eén deelnemer vertelde bij de nabespreking dat hij door





De geestelijke zorg voor gedetineerden is de afgelopen jaren verbeterd. Foto ANP Valerie Kuypers



## Justitiepastoraat



Jan Erbeek: 'Een misdadiger is meer dan zijn delict.'



de bijeenkomsten weer wist wie hij was voordat hij de criminaliteit inging. Dat hij de vrolijke jongen die hij was, had vergeten. Daarmee begint het natuurlijk pas. Maar het is mooi dat zo'n gevoel tijdens de bijeenkomsten opblaait. Daar kan hij op voortbouwen."

*U bent al meer dan dertig jaar betrokken bij pastorale zorg voor gevangenen in Nederland. Is de positie van gedetineerden de afgelopen decennia veranderd?*

"Enerzijds heb ik de bevolking van de gevangenen internationaler zien worden. Er zijn veel verschillende etnische achtergronden. Anderzijds wordt de problematiek van gevangenen complexer. Schulden, verbroken relaties, werkloosheid en psychiatrische problemen komen steeds vaker tegelijkertijd voor en dat maakt het moeilijk om na vrijlating opnieuw te beginnen."

*Wat kunnen kerken doen voor gevangenen?*

"Kerken kunnen een grote rol spelen, en dat doen ze al. Een voorbeeld is *Prison-Alpha*, een alphacursus voor gevangenen met vrijwilligers van buiten, waarbij onder de maaltijd wordt gepraat over thema's in het christelijk geloof. Verder zijn er ongeveer zeventig Kerken met Stip: dat zijn protestantse en Rooms-katholieke kerken die zich expliciet gastvrij opstellen voor ex-gedetineerden, ook in de manier waarop zij hun vieringen vormgeven. De

betrokkenheid onder christenen groeit. De kerkdiensten in de gevangenissen worden bijvoorbeeld ook door vrijwilligers van buiten bezocht. Uitgeverij Ark Media levert 34.000 agenda's aan gedetineerden, met gedichten en gebeden van gevangenen zelf. De PKN heeft al jaren een actie, waarbij kerkleden door gedetineerden ontworpen kaarten kopen en opsturen. In de tijd voor Pasen komen er daardoor per jaar honderdduizend paaskaarten aan in de gevangenis."

*In de Nederlandse politiek wordt heftig gereageerd op mensen die anderen tot last zijn. Hoe welkom zijn ex-gedetineerden?*

"Er heerst angst voor gedetineerden in de samenleving. Als voorzitter van Exodus Nederland kom ik die angst tegen wanneer wij ergens een nieuw Exodushuis willen vestigen. De buurt is bang voor criminaliteit. Dat begrijp ik heel goed. Misdaad moet ook niet goedgepraat worden want het heeft veel schadelijke effecten. Maar toch ben ik blij met mensen die ex-gedetineerden een nieuwe kans gunnen. Een prachtige verhaal over wat dat betekenen kan hoorde ik van een bewoner van een Exodushuis. Hij had een *intake* gehad en moest afwachten of hij werd aangenomen. De brief met het antwoord werd bezorgd, maar hij legde hem eerst een tijd op een tafeltje, hij durfde hem niet open te maken omdat hij het gevoel had dat zijn toekomst door die brief

bepaald werd. De eerste regel: 'Je bent welkom bij Exodus' was het verlossende woord. Wat wij doen is mensen weer thuisbrengen in de samenleving. Dat is een proces, van de persoon zelf én van de maatschappij. Gelukkig groeit het draagvlak, ook in de samenleving. Als die wederkerigheid er niet is, dan is die toekomst er ook niet. Het is de enige manier om de spiraal van misdaad te doorbreken."

**Nels Fahner**

*Studiemiddag Schuld en Boete, georganiseerd door het Centrum IIMO van de Universiteit van Utrecht, samen met de contactgroep Hindoes en Christenen van de Raad van Kerken. 22 maart, 13.30 - 17.00 uur. Bootzaal van de Universiteitsbibliotheek, Heidelberglaan 3, Utrecht. Toegang gratis. Aanmelden voor 17 maart bij [a.c.m.boere@uu.nl](mailto:a.c.m.boere@uu.nl)*

